АБДУЛЛА ШАИГ

ГОЧАМАН ӘДИБИМИЗ

Ијулун 24-дә Азәрбајҹан мәдәнијјәти вә әдәбијјатынын көркәмли хадими, һуманист шаир, јазычы вә драматург, узун илләрдән бәри халг маарифи саһәсиндә чалышан гочаман халг мүәллими Абдулла Шаиг Тәбрикдә вәфат етмишдир.

Ә. Сабир, Ч. Маммәдгулузадә, Ә. Һагвердијев, Н. Везиров вә А. Сәһһәт кими јазычыларла бирликдә Абдулла Шаиг Азәрбајҹанын XX әср мәдәнијјәти вә ичтимаи фикир тарихиндә шәрәфли бир јер тутур. 78 иллик мә'наны өмрүнүн 60 илини етми јарадычылыгла, маариф вә мәдәнијјәтләримиз, мүәлларимиз һәсрә етмишдир.

Абдулла Шаиг Талыбдада 1881-ни илдә дүнјаја анадан олмушдур. Ө, өбтидаи тәһсилини Тифлисдә almышдыр. А. Шаиг 901-чи илдә Бакыја көчүрәк мүәлларимиз јетишдирмәк вә бу замандан е'тибарән маариф саһәсиндә фаал сурәтдә чалышараг, мәктәбләр үчүн тәдрис китаблары, программалар јазыр, бунунла бәрабәр өз әдәби јарадычылығыны давам етдирир.

Абдулла Шаиг Азәрбајчанда Совет һакимијјәтинин гурулмасыны севинчлә гаршылајан вә өз әдәби јарадычылығынын, ичтимаи фәалијјәтинин јени совет һәјатына һәср едән јазычылардан биридир. Онун кечмиш јарадычылыг фәалијјәти да өсасән бу јени дөвр илә әлагәдардыр.

А. Шаиг Совет һакимијјәти илләринә гәдәр дә бөјүк тарихи гәлбләрини јаратмышдыр. Онун бу јени дөвр илә бағлы ичтимаи-сијаси фикирләри дүнјанын бири олмушдур. 1927-чи илдә А. Шаиг «Идырым» адлы пјесини, 940-чы илдә «Араз» романыны јазыр. ун «Хасаја», «Ел оғлу», «Вәтән», «Аиә», Гарача гыз», «Фитнә» кими пјесләри 938-чи илдән е'тибарән кәскин тамашачы театрында мүвәффәгијјәтлә тамашаја ојнанмышдыр. 1946-чы илдә А. Шаиг «Нушабә» әсәрини јазыр.

Совет дөврүндә А. Шаиг мүхтәлиф мөвзуда, халгламышлы һәјатыны, јени чәмијјәт, сосиализм чәмијјәти гурмаг угрунда мүбаризәнин кәскәрин көзәл һекајәләр, романлар, пјесләр, шәрләнмәсинә чох әдәбиј вермиш бир чох ушаг әсәрләри јаратмышдыр. Бу әсәрләрдә о, Азәрбајчанын көнүлдүрүлмәсинә, адамларынын, онларын сосиалист әмәјинә бөјүк иштиак вә сәмимијјәтлә јананыр етмишдир. А. Шаиг өз әсәрләринин сосиалист мүнасибәтләрини тәсдиг етмәјә е'тибарән бәрабәр кечмишин гаранлыгларына гаршы да амансыз мүбаризә апарыр.

Бөјүк Вәтән мүһарибәси илләринә А. Шаиг мүхтәлиф жанрларда әсәрләр јазараг шеирләри, поемалары, ушаг әсәрләри вә романлары илә канч нәсли Совет Вәтәнинин ачдығы вә истиглијјәти угрунда мүбаризәсинә гаршы мүбаризә јүрүтмишдир. Вәтәндашлыг һиссләрини вә вуғары А. Шаиг әсәрләринә чох гүввәтлидир. Хүсусән азад халгларын Вәтәни олан бөјүк совет өлкәсинин горумаг, коммунизмә доғру мүәффәгијјәтлә јүрүмәсинә дөрдүнчү бөјүк тарихи наилијјәтләримин мүјәффәг едиб даһа да мөһкәмләндирмәк идејасы А. Шаиг үчүн бөјүк әсәрләриндә һәмишә јүксәк поетик гүввә илә ифадә олунмушдур.

А. Шаиг орижинал бир јазычы олмагла бәрабәр, өзүнү заманда, бачарыглы бир мүтәрҹим иди. О, Низами Һәнчәвинин «Искәндәрнамә» поемасынын бир һиссәсинин («Пәрәфшанә»-ни), В. Шекспирин «Магбет» фачиәсини, М. Горки, А. С. Пушкин, И. А. Крылов вә Н. А. Некрасовун бир сыра әсәрләринин Азәрбајчан дилинә тәрҹүмә етмишдир.

А. Шаиг ушагларымызын ән чох севдији јазычылардан биридир. Онун һәм ингилабдан әввәл, һәм да ингилабдан сонра ушаглар үчүн јазмыш олдуғу әсәрләри дилинин садәлији, сәмимилији вә ушаг рүһуна јахынлығы илә охуучулары ләзәт едир. Бир ушаг јазычысы кими А. Шаиг өз әсәрләриндә совет вәтәнпәрәрлији, халглар достлуғу, 'халга мәһәббәт вә садәгәт бәсләмәк, мәрдлик вә чәсарәт кими көзәл вә нәчиб һиссләри өз кичик охуучуларына ашыламаға чалышмышдыр.

Сон илләрдә А. Шаиг ағыр хәстә олдуғуна бахмајараг бәдии јарадычылығынды давам етдирмиш, көнч тамашачылар театры үчүн «Бир саатлыг хәјалфәнк» адлы пјесини, һабелә өзүнүн гијмәтли хатирәләрини јазмышдыр.

А. Шаиг мүәллимлији хүсуси бир е'тирафа сәзиди. О, өз өмрүнүн 30 илдән чохуну педагожи фәалијјәтә һәср етмишдир. А. Шаиг Азәрбајчанда халг маарифинин инкишафы, халг зијалыларынын тәрбијә едилиб јетишдирилмәси саһәсиндә бөјүк илләмәләр көстәрмишдир.

Коммунист партијасы вә Совет һөкүмәти А. Шаигин маариф вә әдәбијјат саһәсиндәки хидмәтләринин јүксәк гијмәтләндирәрәк она әмәкдар инчәсәнәт хадими ады вермиш, ону Ленин ордени, Гызыл Әмәк бајраты ордени вә медallарла тәлтиф етмишдир. Республикамызын зәһмәткешләри севимли шаир, јазычы вә мүәллим олан А. Шаигә јүксәк е'тимад көстәрәрәк ону 1946-чы илдә Вәтәнимизин али јүксәк һакимијјәти органына—ССРИ Али Советинә депутат сечмишдир.

Азәрбајчанын маариф вә мәдәнијјәт хадимләри, јазычылары, мүәллимләримиз, зијалыларымыз, кениш охуучу күтләләри вә бүтүн Азәрбајчан зәһмәткешләри Азәрбајчан халгынын содәтәли оғлу, нәчиб, садә вә мөһрибан бир инсан олан Абдулла Шаигин әзиз хатирәсини һәмишә өз гәлбләринә јашадачаглар.

Азәрбајчан Совет Јазычылары Иттифагынын Рејасәт һеј'әти,
Азәрбајчан ССР Мәдәнијјәт Назирлији,
Азәрбајчан ССР Маариф Назирлији.

Абдулла Шаигин дәфнини тәшкил едән комиссијадан

Көркәмли јазычы, ичтимаи хадим вә гочаман мүәллим Абдулла Шаигин дәфнини тәшкил едән комиссија билдирир ки, мәрсијә чәназәси М. Магомајев адына Азәрбајчан Дөвләт Филармонијасынын бинасында гојулмушдур. Мәрһумла сон видалашма ијулун 25-дә саат 11-әнә саат 16-дәк давам едәчәкдир.

Чәназә ијулун 25-дә саат 17-дә гаиданылачагдыр.

Мәрһум Фәхри дәфн хијабанында дәфн едиләчәкдир.

ӘЗИЗИМИЗ ШАИГӘ

Әзиз Шаиг, Сән өјрәтдин бизә мәктәбдә имланы,
Дејиздир севмәмәк мүмкүн сәнин тәк јахшы инсаны.
Өзүн доғру, сөзүн доғру, алын доғру, дилин доғру,
Чаванлығдан јеә алдын сән сәадәт мүлкүнә доғру.
Күзәрдин көзләрин мәнчә күнәшсиз көрпәтәк һәр ан,
Гырышларда јазылмышдыр ачыг алнында һагг-вичдан.
Гызыл бајраглар алтында өмүр сүрдүн сәадәтлә,
Јахын достла, узаг доста көнүл вердин-мәһәббәтлә,
Узун илләр галан чалдын вәтәнчин, елчин, ел үчүн,
Бу ат күнләр заманында бизи тәрк еләдин һеј!ат.
Өзүн кетдинсә, јурдумда јенә ләмәмәз, күчүм ордун вар,
Советләр өлкәсиндә һәр заман шан-шөһрәтин артар.

Сүлејман РҮСТӘМ

НӘЧИБ ИНСАН

Гочаман әдибимиз, көзәл инсан тимсалы Абдулла Шаигин нәчиб гәлби артыг сүчмүштүр. Ачкөзлү гара торпаг о мунис чөһрәли, мөһрибан бахышлы инсаны да ачышуна адәләс. Бөјүк мәһәббәт вә әлөвлу бир үрәкдә өз јашајыр, сосиалист Вәтәнини севән Абдулла Шаиг 60 иллик јарадычылыг јолу кечмәклә бәрабәр јүз илин заман көнч нәсилин тәрбијәси саһәсиндә чалышмыш, көркәмли бир педагог кими танынымышдыр.

Азәрбајчан јазычылары, алимләри, педагоглары арасында өз адамы тапылар ки, Абдулла Шаигин тәләбәси олмасын. Абдулла Шаиг өз тәләбәләринә бөјүк мәһәббәтлә севмиш, һәмишә онлара аталыг гајғысы көстәрмишдир.

Шаигин мә'наны вә долғун һәјаты јалныз бу күнүн көнчләри үчүн дејил, көләчәк нәсилләр үчүн да нүмунә олачагдыр.

Көнчләр Вәтәни сөвмәјә, халга хидмәт етмәјә Шаигдан өјрәнәчәк. Онун мунис көләри јумушаг да, бәһәр кими чичәкләнмиш әмәкләри өбәди јашајачагдыр.

Абдулла Шаиг әдәбијјатымызы үчүн әәнкин бир хәзинә гојуб кетмишдир. Онун һәр бир әсәриндә Вәтән, халга мәһәббәт һиссләри дүјулур, мөһрибан бир гәлбин чырпынтысы һисс олунур.

М. СЕЈИДЗАДӘ

МҮӘЛЛИМЛӘР МҮӘЛЛИМИ

Азәрбајҹан маариф вә мәдәнијјәтинә бөјүк бир кәдәр үз верди. Мә'нәлы һәјатынын 58 илини халг маарифинә сәрф едән вә бу чәбһәнин ән гочаман әскәри—команданиры дан бири олан Шаиг мүәллим бизи тәрк етди.

Азәрбајчан маариф тарихиндә Абдулла Шаиг гәдәр узун вә самәрәли хидмәт кәтәрән икинчи бир мүәллим тәсәввүр етмәк чәтиндир. Педагожи фәалијјәтә әсримизда бир илдә гәдәр гојан Шаиг мүәллим «Фыртыналарын гуралдығы», «халглар һабсханасынын јахландығы» бир дөврдә маариф саһәсинә атыламышды. Һәсәнбәј Зәрдаби, Рәшидбәј Әфәндијев, Нәриман Нәриманов, Ф. Кәчарли, Ч. Маммәдгулузадә, Сабир, Сәһһәт, С. М. Ганизадә, Сулејман Сани, Үзејирбәј кими халг мүәллимләриндән бири дә А. Шаиг иди.

О заманлар «рус-татар» мәктәбләриндә ана дили тәдриси чох саһәсиз шәкилдә дејән савадсыз мүәллимләр тапшырылмыды. Белә бир вахтда халгын ана дилини, мәдәнијјәтини севән мүәллимләрә бөјүк е'тијаҹ вар иди. Шаиг мәһз белә мүәллимләрдән иди.

Һәлә ингилабдан әввәл јазылан «Күлшән-әдәбијјат» вә «Күлзар» дәрсликләри өз идеја мәзмуну, хүсусилә, Азәрбајҹан вә рус классик әдәбијјатындан өрнәкләр көчүрү мүәлларинә мүәллимләрин вә шакирдләрин мәһәббәтинин јаранмасында

Шаиг мүәлим сөзүн там мә'насында мүәлим иди. О, такә дәрсләрлә дејил, бүтүн варлығы, рафтары, давранышы вә дахили кефијјәтләрдә көнчләә өрнәк олан мүәлим иди, јаг мүәлим иди.

Азәрбајчанда Совет һакимијјәти гурулмасы Шаигин педагожи фәалијјәтинин 20 илләринә тәсадүф едирди. Гочаман мүәлим 20 илдән бери угрунда јүрүмәдән чалышдығы һәјата говушмушду. Инди о, орта мәктәбләрдә, педагожи техникумларда, али педагожи мәктәбләрдә дәрс дејир, программ вә дәрсликләр тәртиб едир, дәрс, илмә, тәдрис үсулу һаггында јени-јени мәгаләләр дәрч етдирир, ушаг әдәбијјаты саһәсиндәки фәалијјәтини давам етдирдирди. Совет дөвләтинин өлкәләриндә Шаигин педагожи фәалијјәтинин 20 илләри гәдәр маариф комиссары Мустафа Гулиев өз тәбрикиндә белә дејирди: «Азәрбајчанды, әбәдәтә өк, Шаиг кими әзиз вүчудлу, сары бөјүнлү, лакин сәдәм рәнгли, сарсылмаз иradәли вә гәлби гүввәтли мүәлларимиз мөнтәг идо».

Шаиг мүәлларимин дәрсләри, ширин сөһбәти, кәдәр үзү кимин јадындан чыхә бәләр? О, дәрсләриндә бәдии әсәри мәһир чәрраһ кими тәшриһ едир, сөзүн дәрин мә'насында бәдии тәһлил апарыр, шакирдләрини, тәләбәләрини идрак габилијјәтләрини артырдыды.

Абдулла Шаигин шакирд вә тәләбәләри ичәрисинда бу күн өз ихтисасы е'тибарилә әдәбијјатчы олмајанлар белә бу көзәл мүәлларимин тә'сирә әдәбијјатын ән јахын досту вә пәрәстишкары кими таныныр вә сечилирлар.

Һәгиги халг мүәлларими, көзәл дост, кәдәр инсан вә көркәмли сәнаткар олан Шаиг мүәлларим увулдамәздир.

Маммәдбәј ӘФӘНДИЈЕВ, Чамо ЧӘФРАЗЫЛБӘЈЛИ, Әһмәд СЕЈИДОВ, Әлијар ГАРАБАГЛЫ, Фәтулла РЗАБӘЈЛИ, Мәгсуд ЧАВАДОВ, Јусиф ЗЕЈНАЛОВ

АТА МӘҺӘББӘТИ

Тәләбәлик һәјатымы хатырлајан вә һәмишә көзүмүн өнүндә севилән мүәлларим Абдулла Шаигин нурани симасы дурур. Онун мөһрибан бахышлыда мүәлларими шакирдә олан мәһәббәтиндән башга, бир да ата мәһәббәти һисс олунурду. О, шакирдләрини өз өвлады кими севәр, онлара аталыг едәрди. Биз шакирдләр өз Абдулла Шаигин бир мүәлларим, адәб, шаир, ичтимаи хадим, һәм да јахын бир дост, јахынлы—тәмиз бир инсан кими танымыр, она етирам едәрдик, ону үрәкдән севәрдик. Тәләбәләр она Мирзә дејә хитаб едәрдиләр. Абдулла Шаиг һәлә бөјүк гардашларын Абдулла вә Тағынын да мүәлларими олмушдур. Јадымдадыр, гардашларын али мәктәби битириб һәјата атылландан сонра белә өз севилән мүәлларимләринә јахтымы, онунла тез-тез көрүшүр, она етирам едир, бүтүн мәсәләләринә өмәл едирдилир.

Һәр бир ағыр хәстә һәјатынын сон күнләринә өз севдији јахын гоһум вә адамларыны хатырлар, онларла көрүшмәк вә видаланмаг истәр. Мирзәнин дә ән јахын вә севдији адамлар сабит тәләбәләри иди.

Һәјатынын сон күнләриндә Мирзә өз јахын тәләбәләринә, о чүмләдән Абдулланы, Тағыны хатырламыш вә онларын өлүмүндән чох мүтәәссиф олдуғуну сөјләмиш, сонра гарданын әләсгар вә мәнимлә көрүшмәк арзусунда олдуғуну билдирмишдиләр.

Биз онун көрүшүнә кетдик. Өзү мүәлларимиз зәиф вә гәмкин бир һалда өз отағында чарпајда узанмышдыр.

Бизи көрән кими Мирзәнин көзләриндә бир севинч парлады. Биз онунла бир тәдәр сөһбәт едәрик. О, гуруг әсәр, ачыг чәбәр вермәјә гәрәзли олмадығындан биз онун чәбәдәнинә көзләриндән охујурдуг. Она бәзәд олмалар јахшы билирдәр ки, Мирзәнин бахышы чох мә'наны вә чанлы иди. Әјрылдыгдан о, бизим әлимизи бәр сыхды. Мән онда бу күчүн һарадан јаранмасы шүбһә етмәдим, бу, атанын истәкли өвладына олан мәһәббәтин вә дүнјанын өрәнсиз иди. Мәним көзләрим јашарды, отағы һәјачанлы тәрк етдик...

Тејмур ШАҺБАЗИ

ҺӘМИШӘ ЈАЗ ОЛАР...

Јерә көк атмајан галхыб учалмаз,
Сөзләрин ачысыны көрмәз,
Ујдуғлар бәтанда өзи да галмаз,
Сән бәтдын, шәфаин дүнјада галды.

☆

Бу дүнјә дурдуча дәјишмәз фәсил—
Һәмишә јаз олар сәнәт бағында.

Сөзләрин кәскичи мәсәлә бәнзәр
Көрпә бәдәлләрин өүз дедәрлиди.

☆

Сәнәт јолларында дәјәнәм матин
Өүүмүн шә риказ өлдүрүн, өз гам.
Нечә сәнәткарын, нечә алимин,
Көзүнә нур вердин, әлинә гәлам.

Бәхтијар ВАҺАБЗАДӘ